

egész különösen bánik el. Említi az 1759-iki angol kiadást, s az 1769-ben magyarul kiadott fordítását. Idéz belőle angolul, a terminus technikusokat a *magyar* fordítás alapján, zárjelbe oda téve azok (hibás) *német* fordítását (mert «wisdom» Lockenál nem «Weisheit», csak «Klugheit»-tal egyenlő), sőt *latinul* is («justice, fortitudo (!), courage»). Az ilyen meglehetősen groteszk módja az idézésnek.

A munkában pongyola és zavaros kifejezések halommal állanak. Nagyon rontanak a mű tudományos alaposágán az ilyen frázisok: «Pestalozzi a keresztyén atya-Istent érdemesnek vallotta az imádásra és alkalmasnak a társadalom vezetésére» (94. l.); hogy «az ész működő szerve a syllogizmus» (111. l.); hogy a Kant «kritikáit» «teljes joggal sorolhatjuk a Böhm-féle ontologia sorába» (112. l.), hogy Ellen Key-t és Montessorit egy könnyed kézlegyintéssel «kevésbé képzett gondolkozóknak» nevezi stb. Ez idétlen, pongyola kifejezések mellett sajtóhibák is bőven hemzsegnek a műben.

A szerző szorgalma és tanulmánya csakugyan meglátszik a munkán, ez azonban még nem elég. Ez a mű így, előtanulmánynak talán alkalmas volna a kérdés számára, s ennek alapján lehetett volna a kérdés történetének összefoglalásához kezdeni, de kész munkának nem fogadható el. Hiányzik belőle a módszeresség és logikus menet, mely nem engedi meg az elkalandozást, a mellékutakon virágok szedését, hanem szigorúan, lépésről-lépésre közeledik céljához. Épp, hogy ezt megtartsa, kellett volna először fixirozni a kérdést magát, hogy tudjuk, hol kell a megoldást keresnünk. Ezt a szorgalmat és türelmet, mellyel a szerző a tárgyalt férfiak legnagyobb részének munkáit átolvasta és abból az előttünk fekvő jegyzeteket készítette, nem is vitatjuk el, sőt ennek elismerését készséggel megadjuk neki. Igazi erejét s készütségét majd a módszeres rész mutatja meg, ahol nyíltan szint kell vallani és hozzá kell szólni igazán a probléma megoldásához.

(Kolozskara.)

Imre Lajos.

Enyvvári Jenő: Philosophiai szótár. Budapest, 1918, Franklin-T. (Kultúra és Tudomány 23.) Kis 8°, 173 l., 3 K 20 f.

Nem a szakemberek számára íródott — mondja a szerző könyvéről — hanem a tanulóknak s a filozófiai kérdések iránt érdeklődő közönségnek. Ezt a hivatását be is tölti s jól tölti be. A szerző iparkodik rövid, találó meghatározásokat adni s vállalkozása legtöbbször sikerül is. Azt is megállapíthatjuk, hogy a felsorolt irodalmat elég sikeresen válogatja össze; azért megkülönböztetett elismeréssel, hogy a magyar filozófiai irodalmat annyi szeretettel és gonddal szerepelteti. Hiszünk, hogy ez a hézagpótló kis könyv hamarosan elfogy s új

kiadásában még több gonddal és alapossággal fog jeleskedni. Éppen azért néhány megjegyzést teszünk, hogy szerzőnk alkalomadtán némi haszonnal felhasználhassa.

Pedagógiai szempontból az iskolai helyesírást, mely jelenleg az *Athenaeumnak* is, *Religió*nak is és újabb filozófiai műveinknek a helyesírása, föltétlenül elébe helyezzük Enyvvári szinkretisztikus helyesírásának (*philosophia*-t és *célt* ír). Tehát írjunk *misztikát* és a *misztikánál* utaljunk az előbbi szóra. A szótár anyaga bővítésre, de némi szűkítésre is szorul. Ilyen szavak, mint *thought*, fölöslegesek, a szerző se mond róla semmit. Amiről nem beszél, azt jobb elhagyni, pl. az etikai determinizmust (32. l.). Csak úgy találomra kerestük benne a *paramnézist*, *primitivológiát*, *periodicitást*, *apológiát*, *immanenciát*, de nem találtuk. A szerzőt ne tévessze meg az a körülmény, hogy külföldi szótárakban is hiányzanak; filozófiai szótáraink többé-kevésbé kiegészítésre szorulnak. A *scholastika* címszó anyaga föltétlenül átdolgozandó s a legfontosabb művek egyike, *Picavet*: *Esquisse* stb. megemlítenendő. Hasonlóképpen ajánljuk a szerzőnek az *axiologia*, illetőleg *érték* szó érdemlegesebb ismertetését; irodalmából pedig *Simmel*: *Philosophie des Geldes* c. műve nem hallgatható el. Az *élet* szóról Hartmann említett műve helyett ugyanannak *Das Problem des Lebens* c. művét kell felemlíteni. Az *életfelfogás*nál Foerster divatos könyve helyett a ker. világnézet szempontjából jelentősebb *Cathrein* és *Ollé-Laprune* művei említendők. A *subconsciens*nél nélkülözhetetlen *Ribot* idevágó műve; az *okkultizmus*nál nem hallgatható el (éppen itt rendkívül fontos a kellő kritikával megírt mű!). *Grasset*: *L'occultisme hier et aujourd'hui*, (Montpellier, 1908.) pompás kritikái műve. A *jó és rossz* tárgyalásánál nem hallgattam volna el *Lotze* Diktatumaiból a *Religionsphilosophiet*, az *ethikánál* *Sidgwick* könyvét az etikai módszerekről. Jó lett volna a tanulóifjúságra való tekintetből a propedeutikánál megemlíteni *Boirac*nak két pompás propedeutikus művét, a *Cours élémentaire de Philosophie*-t (30. kiadás körül) és *La dissertation philosophique*-ját. *Kezdőknek* különben sem ajánlottam volna a *quot capita tot sententiae* jellegű sok német filozófiát, hanem több figyelemben részesítettem volna a franciákat, kikkel szerzőnk mostohán bánt el.

Egyéb észrevételeink is volnának, különösen a meglevő külföldi meghatározott irányú szótárak elhallgatására (van a *skolasztikára*, *pozitívizmusra* stb. külön szótár), de ez a hely nem alkalmas a részletesebb bírálatra. Különben is a felsorolt észrevételek csak szépség-hibákat akarnak megszüntetni s szerző könyvét ezek ellenére is alkalmasnak tartjuk az ifjúság és a művelt nagyközönség használatára.